

Väike-Maarja kalmistul avati Porkuni lahingu mälestuspaik

Eile avati Väike-Maarja kalmistul mälestuskivi 76 aastat tagasi peetud verises Porkuni vennatapulahingus hukkunud kolmele noorele mehele.

ANDRES PULVER

andres.pulver@virumaateataja.ee

Tegelikult said need kolm Väike-Maarjasse maetud Eesti Leegioni ehk tollal juba 20. Eesti relvagenaderide diviisi võitlejat Porkuni lahingus surmavalt haavata ja surid Väike-Maarja koolimajja sisse seatud haiglas. Kaks nendest on jäänud tundmatuks, nimi on vaid kolmandal – koos relvavendadega puhkab otse Tamsalu maantee ääres igavesti 18-aastaseks jäänud Andres Hansschmidt.

Mälestuskivi avamise initsiaator Hanno Tamm rääkis, et sõdadele on omane tundmatute haudade rohkus. Kui haavatu suri teadvusele tulemata ja dokumente tal ühes polnud, siis maetigi ta tundmatuna. Eriti palju on Porkuni lahingus hukkunutest tundmatuks jäänute seas just Eesti Leegioni võitlejaid.

Tamm meenutas, et kui ta lapsepõlves koos perega Väike-Maarjas kalmistul käis, seisatigi iga kord leegionäride hauajuures. Tamme sõnul oli hauaplats Eesti vapi kujuline ning seda ehtisid kolmes reas kasvavad sinised, mustad ja valged võõrasemad. “Ja seda nõukogude ajal,” lausus ta ja lisas, et hauaplatsi hoidis korras proua Bärengrub.

Paraku on aga aeg oma töö teinud ning praeguseks on hauaplats kaetud ühtlase rohuga.

Väike-Maarja vallavanem Indrek Kesküla ütles, et Hanno

Mälestuskivilt eemaldasid lindi Ruuben Lambur (esiplaanil) ja Ervin Piirsalu.

Tuleb meenutada, tuleb rääkida ja tuleb näidata.

PEETER PAENURM
kaitseväge kaplan

Tamm pöördus tema poole Porkuni lahingus hukkunud sõjameeste haua tähistamise mõttega eelmisel aastal pärast Porkuni lahingu 75. aastapäeva mälestuskonverentsi. “Valla aukodanikule ei saa ju ei öelda,” lausus vallavanem.

Mälestuskivilt eemaldasid sümbolse katte vabadusvõitleja Ruuben Lambur ning Porkuni lahingus osalenud leegionär Ervin Piirsalu.

1. jalaväebrigaadi kaplan kapten Peeter Paenurm ütles kivi õnnistades, et üsna tihti kuuleme juttu sellest, kuidas lahkunud ei unustata ja mäles-

tus elab igavesti. “Tegelikult see nii lihtne ei ole. Tuleb meenutada, tuleb rääkida ja tuleb näidata,” lausus Paenurm.

Väike-Maarjast siirduti Loksa mälestusmärgi juurde väikeseks mälestustseremooniaks, mälestusteenistus peeti aga Vistla memoriaalis, kus esitleti Hanno Ojalo ja Ranno Sõnumi raamatut “Avinurme lahing”. Vistlas oli välja pandud ka relvanäitus.

1944. aasta sügisel, madisepäeval, said Porkuni ja Sauvälja küla vahel kohtumislahingus kokku Narva poolt taanduvate Saksa üksuste umbes

1500-meheline kolonn, mis koosnes peamiselt 20. Eesti relvagenaderide diviisi (kapten Hando Ruus) ja Eesti piirikaitse rügementide (juhid Juhan Vermet ja major Valter Pedak) võitlejast, ning Punaarmee 8. laskurkorpuse 249. Eesti laskurdiviisi (polkovnik A. Feldman).

Pöeg võitles isa ja vend venna vastu. Lahingus langes vaid mõne tunni jooksul umbes pool tuhat eestlast, ligi 700 võeti vangi.

Porkuni lahing oli sõja suurim võõrvägedes teenivate eestlaste omavaheline võitlus.